

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ, ГЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАР МИНИСТРЛІГІ

«Қазгидромет» РМК

Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №9 (Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)

«18» мамырға 2022 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «17» мамыр күні 21 сағаттан «18» мамыр күні 21 сағ. дейін 2022 ж.)

құрастырылған уақыты: 17.05.2022 ж.

Мекен жайы : Нұр-Сұлтан қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	А. Саханова	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	А. Молдағалиева	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Р. Яфязова	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2022 жылғы «18» мамырға
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Күндіз аздаған өткінші жаңбыр (0,0-0,9 мм), найзағай күтіледі. Оңтүсітік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 13-18 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 1 градус аяз-4 градус жылы, күндіз 6-11 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Күндіз аздаған өткінші жаңбыр (0,0-0,9 мм), найзағай күтіледі. Оңтүсітік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 1-6, күндіз 13-18 градус жылы.
Теріскей Алатау	Күндіз аздаған өткінші жаңбыр (0,0-0,9 мм), найзағай күтіледі. Оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 12-17 градус жылы.
Жетісу Алатау	Күндіз аздаған өткінші жаңбыр (0,0-0,9 мм), найзағай күтіледі. Оңтүсітік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 13-18 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 1 градус аяз-4 градус жылы, күндіз 6-11 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Кей жерлерде жаңбыр (түнде 1,0-3,0 мм, күндіз 2,0-6,0 мм), күндіз кей уақытта қатты жаңбыр (15,0-18,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с, күндіз екпіні 23-28 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 17-22 градус жылы.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Кей жерлерде жаңбыр (түнде 1,0-3,0 мм, күндіз 2,0-6,0 мм), күндіз кей уақытта қатты жаңбыр (15,0-18,0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с, күндіз екпіні 23-28 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 17-22 градус жылы.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Кей уақытта жаңбыр (1,0-14,0 мм), күндіз қатты жаңбыр (15,0-16,0 мм), найзағай, дауыл күтіледі. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 8-13, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 11-16 градус жылы.
Өгем жотасы	Кей уақытта жаңбыр (1,0-14,0 мм), күндіз қатты жаңбыр (15,0-16,0 мм), найзағай, дауыл күтіледі. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 8-13, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 17-22 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Батыстан, оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 20-25 жылы.
Сауыр	Жауын-шашынсыз. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 17-22, кей жерлерде 7-12 жылы.
Тарбағатай	Жауын-шашынсыз. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, кей жерлерде 7, күндіз 28-33, кей жерлерде 25 жылы.
Қазақстандық Алтай	Жауын-шашынсыз. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, кей жерлерде 15, күндіз 25-30 жылы.

2022 жылғы 17 мамырдағы жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің ауытқуы байқалды. Жекелеген өзендерде: Бұтақ өзені Бұтақ бекетінде су деңгейінің 1 см-ге, Үлкен Алматы өзенінде – Үлкен Алматы көлінен 1,1 км жоғары бекетінде су деңгейінің 3 см-ге, Проходная өзенінен 2 км-ге жоғары орналасқан бекет 8 см-ге көтерілуі байқалды. Сонымен қатар Үлкен Алматы көлінің (көлдің солтүстік жағалауында) су деңгейінің 19 см-ге көтерілуі бақыланды. температуралық фон 1-2 °С-қа жоғарылады.

**Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2022 ж. "17" мамырға**

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м ³ /с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлылық
				Макс. 16.05	Мин. 17.05	08 ч 17.05	Күн. 16.05	Түн. 17.05	Орт. 16.05	08 с 17.05	Орт. 16.05	Макс. 16.05	08 ч 17.05.		
1	К. Алматы	М Мынжилки	3017	5.8	-0.3		0.5								*
2	К. Алматы	ГБ Мынжилки**	3017												*
3	К. Алматы	ГБ А. Туюкеу	2466			6.0			606	605	0.40	0.40	0.35	-1	*
4	К. Алматы	М Шымбулак	2200	14.1	5.5										*
5	К. Алматы	ГБ Сарысай	1928			10.0			257	257	0.83	0.83	0.83	0	*
6	К. Алматы	ГБ Медеу	1700			12.0			101	101				0	*
7	Батарейка	ГБ Просвещенец	1569			12.0			55	55				0	*
8	К. Алматы	ГБ Алматы қ.	1179			11.0			188	188	1.53	1.53	1.53	0	*
9	Бугак	ГБ Бугак	1475			15.0			250	250				+1	*
10	У. Алматы	ГБ 1,1 км қ. жоғары	2654			7.0			302	304	0.50	071	0.71	+3	*
11	У. Алматы	ГБ Проходной ө. с. 2 км жоғары	1471			12.0			274	278				+8	*
12	Кумбель	ГБ Устье	2150			9.0			65	65				0	*
13	Проходная	ГБ Устье	1422			12.0			270	269	0.94	0.96	0.91	0	*
14	Терисбугак	ГБ Устье	1362			12.0			213	212	1.01	1.01	0.97	-1	0
15	Каскелен	ГБ Каскелен	1133			16.0			275	273	3.52	3.52	3.25	-2	*
16	Турген	ГБ Таугурген	1054			14.0			100	103	4.17	4.84	4.84	0	*
17	Есик	ГБ қ. Есик	1279			11.0			202	200				-3	*
18	Талгар	Талгар	1199			14.0			301	301				0	*
19	Улкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауында	2500	11.0	2.7				12	32				+19	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

** - өзен қатып қалды

Түзету: Ауа температурасы «К. Алматы – М Мынжилки»: (15.05) тах 2.4°С, (16.05) тіп -0.6°С, жауын-шашын күн – 2,7 мм.

Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру

«18» мамырға 2022 ж.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда, бұл ретте сел түзуге қатысатын су жинау алаңы ұлғаюда. Іле Алатауының солтүстік беткейіндегі маусымдық қар желісі шамамен 3000 м биіктікте орналасқан. Орташа тау аймағында топырақтың алдын-ала ылғалдануы критикалық деңгейден жоғары. Күндіз аздаған өткінші жаңбыр 0,9 мм дейін, найзағай. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға ықпал етпейді.
	Күнгей Алатауы	
	Теріскей Алатауы	
	Жетісу Алатауы	
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. Кей жерлерде жаңбыр (түнде 1,0-3,0 мм, күндіз 2,0-6,0 мм), күндіз кейде қатты (15,0-18,0 мм), найзағай, бұршақ. Топырақтың алдын ала ылғалдануы және күтілетін жауын-шашын сел түзілуін жоққа шығармайды, жауын-шашынның қарқындылығы мен дақтарына байланысты болады.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Кейде жаңбыр (1,0-14,0 мм), күндіз қатты (15,0-16,0 мм), найзағай. Талас Алатауында түнде ауа температурасы 3-8, күндіз 11-16 жылы, Өгем жотасында ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 17-22 жылы. Топырақтың алдын-ала ылғалдануы аздап өзгереді, өйткені жауын-шашын булану арқылы өтеледі. Селдің пайда болуы жоққа шығарылмайды және жауын-шашынның қарқындылығы мен дақтарына байланысты.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға ықпал етпейді.
Шығыс	Тарбағатай	Жауын-шашынсыз. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға ықпал етпейді.
	Сауыр	Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. Жауын-

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Қазақстан	Қазақстандық Алтай	шашынсыз. Жаңбыр генезисінің сел қаупі жоқ.

* Сел болжамы үшін қажетті ақпараттың шынайылығының артуына қарай кеңес берулер сел қауіптілігінің деңгейі туралы мәліметтерді қамтитын болжамдармен алмастырылады (Мысалы Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары).

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда өзін-өзі ұстау ережесін сақтау (6 Қосымша).

Сел қауіптілігінің деңгейлері

Сел қауіптілігінің деңгейлері	Сел қауіптілігінің деңгейін анықтайтын факторлар	Сел үдерісінің даму ықтималдылығы	Қауіптілік дәрежесі	Қорғау шаралары
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығының жоғары мәндері</p>	<p>Негізгі өзен аңғарында сел үдерісінің даму ықтималдығының жоғары болуы және негізінен таудан шыға берісте сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында және таулардан шыға берісте орналасқан халық пен шаруашылық объектілері үшін үлкен қауіп</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, жауын-шашын қарқындылығының олардың ұзақтығы салыстырмалы түрде төмен болған кездегі жоғары мәндері</p>	<p>Селдің негізгі өзен аңғарына шығу ықтималдығы жоғары және онда сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне үлкен қауіп</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығы салыстырмалы түрде төмен</p>	<p>Селдің пайда болу ықтималдығы шамалы</p>	<p>Сел пайда болу аймағындағы адамдар үшін қауіп</p>	<p>Сел қаупі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтау, «Абайлаңыз, сел қауіптілігі бар телім» ескерту қалқандарын назарға алу</p>
	<p>Төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның болмауы</p>	<p>Селдің қалыптасу жағдайлары жоқ</p>	<p>Қауіптілік жоқ</p>	

Сел қауіптілігінің белгілері және сел қауіптілігі бар аймақта өзін-өзі ұстау ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін, ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел тасқынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Күшті жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қаупінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қаупі бар аймақта өзін-өзі ұстау ережелері

- ✓ Өзен арнасына, құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.